

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Паньків Ю.

Науковий керівник – док. пед. наук Петришин Л. Й.

МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ВИМУШЕНИМИ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ ТА ЇХ СІМ'ЯМИ

Соціально-педагогічна робота на сучасному етапі розвитку перебуває на якісно новому рівні. Зокрема, з'являються інноваційні методики та технології; упроваджуються новітні форми та методи їх різних напрямів; створюються нові соціальні інституції підтримки осіб та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Проблему професійного самовдосконалення фахівців розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені: О. Діденко, К. Завалко, А. Кошопал, О. Прокопова, Є. Скворцова, І. Склярєнко, С. Слободіна, Т. Шестакова.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні моделі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'ями вимушених переселенців.

Слід зазначити, що модель професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів (МСП) до роботи з вимушеними переселенцями та їх сім'ями повинна враховувати суспільний стан України на сучасному етапі. Зрозуміло, що від врахування особливостей життєдіяльності людини чи окремого регіону, так і держави загалом, залежатиме ефективність вирішення проблем, з якими зіштовхуються сім'ї вимушених переселенців.

Зауважимо, що побудова моделі повинна базуватися на таких наукових положеннях:

- становити основу пізнання та систематизації нового;
- давати змогу залучати щось нове та інноваційне;
- орієнтуватись на практичну реалізацію та можливість упровадження;
- надавати нову інформацію про педагогічний об'єкт;
- передбачати перевірку та істинність.

На нашу думку, модель підготовки до роботи з сім'ями ВП – це комплекс взаємопов'язаних між собою елементів в певній послідовності, спрямованих на підвищення особистісно-професійно рівня майбутнього фахівця з метою успішного засвоєння ним теоретико-змістового аспекту професійної діяльності та вироблення практичних умінь та компетентності для вирішення проблем вимушених переселенців та їх сімей (Рис. 1).

Вважаємо за доцільне зазначити, що до основних *компонентів* моделі професійної підготовки відносимо: цільовий компонент, змістовий компонент, діяльнісний компонент, контрольно-регулюючий та результативний компоненти. Характеристика перелічених компонентів представленої моделі є підґрунтям для її практичної реалізації.

Розглянемо складові компоненти моделі професійної підготовки, які у нашому випадку наповнені:

- *цільовий*: мета і завдання, що визначають спрямованість МСП до роботи із сім'ями ВП;

змістовий: професійна орієнтація; соціальний, правовий та економічний захист; фізичне та психічне здоров'я;

діяльнісний: методи, форми, засоби та ресурси, які необхідні при професійній підготовці МСП;

технологічний: наявність у спеціаліста знань про вимушених переселенців; розроблення програми та основи діагностики сім'ї;

кадровий: володіння методами роботи з сім'ями ВП; оволодіння ролями посередника, захисника, помічника, аніматора; реалізація діагностичної, корекційної, соціально-профілактичної та ін. функціями; соціально-педагогічна підтримка та допомога.

У межах *цільового компонента* визначено мету і завдання, що визначають спрямованість МСП до роботи із сім'ями ВП. На нашу думку, від правильності формулювання мети і завдань, залежатиме ефективність функціонування моделі. Цільовий компонент є першоосновою, підґрунтям для подальшої роботи. Саме цей компонент дає нам змогу визначити і спрогнозувати наступні етапи роботи. Мета та завдання моделі повинні бути реалістичними та посильними у практичній реалізації. Відповідно, завдання слід будувати так, щоб вони відповідали теоретичному та практичному рівням розвитку МСП.

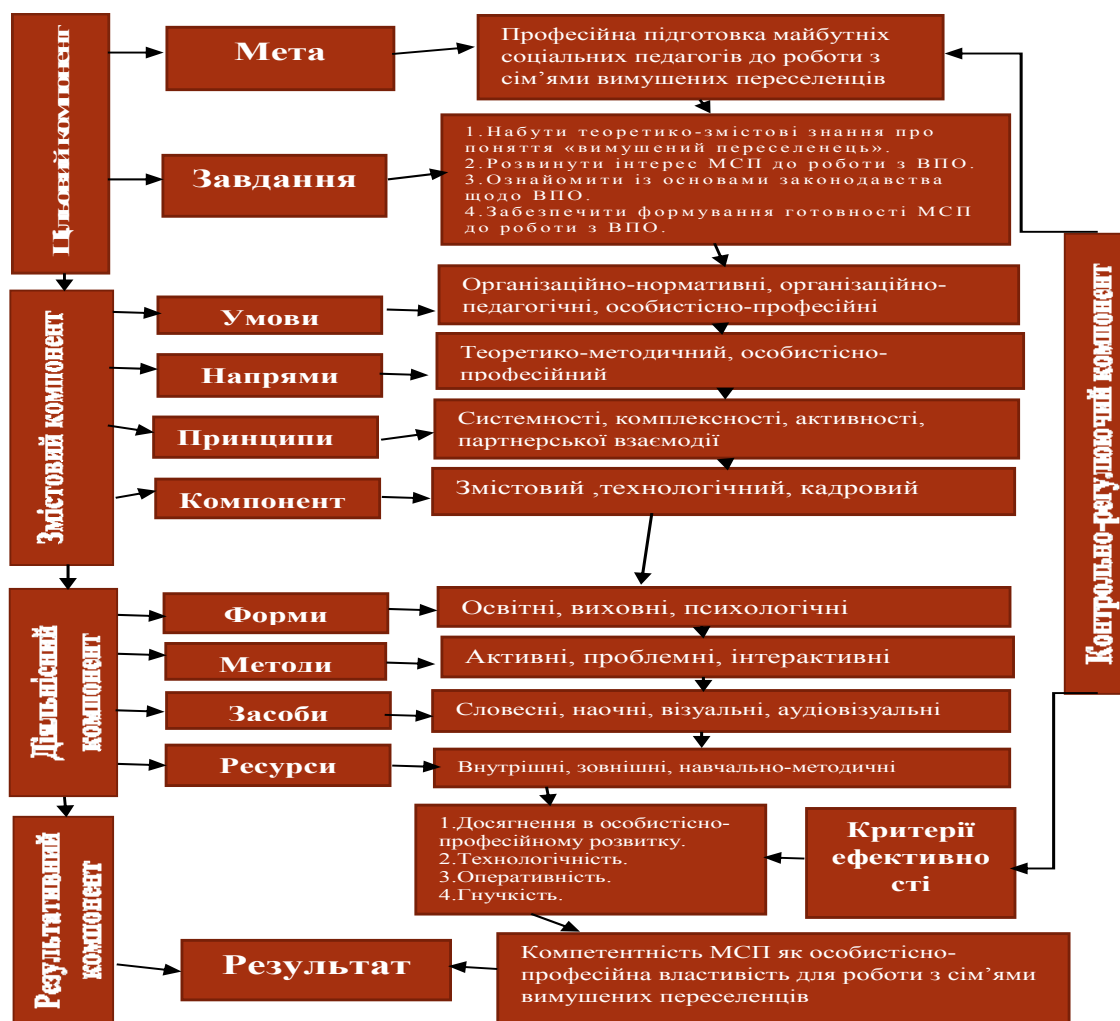

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'ями вимушених переселенців

Відповідно, цільовий компонент нерозривно пов'язаний з наступним компонентом моделі – змістовим. Він визначає параметри, межі роботи МСП. Змістовий компонент, на нашу думку, наповнює модель організаційними правилами. Ми визначили, що до змістового компонента входять: умови, напрями, принципи та компоненти роботи. Розглянемо їх коротко.

Визначено, що умови професійної підготовки МСП до роботи з сім'ями ВП поділяються на: організаційно-нормативні, організаційно-педагогічні та мотиваційно-ціннісні. Проаналізуємо їх.

До організаційно-нормативних умов відносимо: нормативно-правову базу(наявність в чинному законодавстві положень, які регулюють особливості, норми і вимоги до професійної підготовки фахівців соціальної сфери (ОКХ, ДГС)); положення, які регламентують діяльність відповідних установ (документи вищих навчальних закладів, в яких вказуються вимоги до майбутнього фахівця (ОПП)); напрями і темпи реалізації професійної підготовки (швидке реагування штату педагогічних працівників вищого навчального закладу на актуальні проблеми і розроблення на основі цього нових вимог до професійної підготовки).

До організаційно-педагогічних умов належать: наявність варіативного навчально-методичного компонента (можливість змін у навчальних планах з метою надання студентам вибору дисциплін та проведення практико-орієнтованих занять); наявність індивідуально-орієнтованого навчання (підхід до навчання студентів з урахуванням їх особливостей на рівнів розумового розвитку).

До мотиваційно-ціннісних умов відносимо: розуміння важливості роботи з сім'ями ВП (формування ціннісного, толерантного ставлення до людей, бажання допомагати; усвідомлення реальної складності роботи та формування вміння «кидати виклик» сучасним проблемам); формування мотивації до роботи (перетворення зовнішніх стимулів до роботи у внутрішні, стійкіші); створення освітнього простору (забезпечення всіма необхідними засобами для професійного самовдосконалення та створення

зони «обміну досвідом» з вищими навчальними закладами, які досліджують проблеми вимушених переселенців на якісному рівні).

Серед зазначених умов, на нашу думку, провідними є організаційно-педагогічні умови, оскільки реальне існування варіативної складової в навчальних планах створює великий простір для реалізації як практичних вмінь, так і можливості студентам брати активну участь у проведенні занять, тобто проявляти творчість.

Вважаємо за необхідність проаналізувати напрями змістового компонента. Ми їх поділяємо на: теоретико-методичний та особистісно-професійний.

Зокрема, теоретико-методичний напрям передбачає оволодіння МСП глибокими теоретичними знаннями з подальшим виробленням умінь і навичок для вирішення різного роду проблем даної категорії.

Слід зазначити, що особистісно-професійний компонент передбачає вироблення у МСП необхідності до самовдосконалення, що реалізовуватиметься у соціально-педагогічному процесі. Цей напрям передбачає перенесення особистісних мотивів у професійні.

На нашу думку, ефективність реалізації моделі залежатиме від керівних положень, яких повинні дотримуватися МСП. Цими положеннями виступають *принципи*. Серед основних принципів ми виділяємо:

□ принцип системності: модель професійної підготовки передбачає наявність певної сукупності елементів, що взаємопов'язані між собою і розміщені в певному порядку. Такими елементами є компоненти нашої моделі.

□ принцип комплексності: модель професійної підготовки повинна включати в себе весь спектр послуг, які слід надавати сім'ям ВП і залучати при потребі інших фахівців іншої сфери.

□ принцип активності: передбачає усвідомлене залучення МСП до самовдосконалення через модель.

□ принцип партнерської взаємодії: студенти між собою та викладачем повинні виступати рівноправними суб'єктами діяльності, поважати думки один одного.

Варто зазначити наступний компонент моделі – *діяльнісний*. Це компонент безпосередньої роботи. Його структуру складають: методи, форми, засоби та ресурси, які необхідні при професійній підготовці МСП.

Отож, розглянемо їх коротко.

Зрозуміло, що методом є спосіб досягнення поставленої мети; спосіб взаємодії студента і викладача, при якій в останніх формуються ЗВН. Відповідно, до основних *методів* підготовки ми відносимо:

□ активні: ігрове моделювання; розігрування ролей; практичне заняття; метод аналізу конкретних ситуацій;

□ проблемні: постановка проблеми та її вирішення;

□ інтерактивні методи: тренінг; метод проектів; ділова гра; навчальні дискусії.

Проаналізовано основні форми роботи. Серед них: індивідуальні (бесіда); групові (консультування, тренінг); масові (організація свята). До основних засобів в професійній підготовці ми відносимо: словесні (слово, бесіда, обговорення, приклад) та наочні (використання комп'ютерів, ілюстрацій, таблиць, схем), візуальні та аудіовізуальні. Відповідно, не менш важливу роль відіграють *ресурси*. Розрізняємо:

□ внутрішні: особливості психіки, особистісні характеристики;

□ зовнішні: економічні, інформаційні, людські;

□ навчально-методичні.

На нашу думку, наступний компонент моделі – контрольню-регулюючий пронизує всі попередні. Зокрема, ми постійно здійснюємо моніторинг на кожному з компонентів нашої моделі, коригуючи при необхідності хід роботи.

При успішному функціонуванні всіх компонентів, ми досягнемо позитивного *результату*, а саме: компетентність МСП як особистісно-професійна властивість для роботи з сім'ями вимушених переселенців. Слід зазначити, що *критеріями ефективності* є: досягнення в особистісно-професійному розвитку, технологічність, оперативність, гнучкість у вирішенні проблем вимушених переселенців та їх сімей.

Запровадження моделі професійної підготовки МСП до роботи з сім'ями вимушених переселенців є клопітким і досить тривалим процесом, що вимагає залучення не тільки самих майбутніх соціальних педагогів, але й органів державної влади, ресурсів громади, громадських організацій та соціальних служб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова С. П. Методи та технології роботи соціального педагога: навчальний посібник / С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. – К.: Слово, 2011. – 496 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери: [за заг.ред. проф. І. Д. Звереві]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
4. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навчальний посібник для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с.
5. Методики и технологии работы социального педагога: [Под ред. М. А. Галагузовой, Л. В. Мардахаева]. □ М.: